

Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utgivande av livräntor till Lilly Holmin, Karin Persson och B. H. E. Sjölander; given Stockholms slott den 16 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Allan Vougt.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1948.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt.

I det följande framlägger jag dels ett ärende, beträffande vilket ersättning jämlikt militärsättningsförordningen av formella skäl icke kunnat utgivas men där likväl sådan ersättning av billighetsskäl synes mig böra tillerkännas vederbörande, och dels två övriga ärenden om utgivande av livränta.

1:o.

Värnpliktige nr 188-57-28 *Hans Gunnar Holmin*, som den 20 november 1944 inställt sig till beredskapstjänstgöring vid Karlsborgs luftvärnsregemente, drabbades den 25 november samma år av hjärtförslamning och avled. Holmin, som under åren 1929—1930 fullgjort honom åliggande första tjänstgöring och repetitionsövningar samt under kortare tidsperioder åren 1940 och 1942 varit inkallad till beredskapstjänstgöring, blev år 1942 på grund av hjärtfel överförd till besiktningsgrupp 4. Då Holmin sedan lång tid lidit av hjärtsjukdom, hade han vid upprepade tillfällen under åren 1940—1944 besökt en sjukstugeläkare i sin hemtrakt. Vid besök hos denne i början av november 1944 uppgav Holmin, att hans tillstånd ytterligare försämrats, varför läkaren utfärdade ett intyg för specialundersökning vid lasarett för att företes vid läkarbesiktning i anledning av värnpliktens fullgörande. Intyget företeddes av Holmin för regementsläkaren vid Karlsborgs luftvärnsregemente dels vid av denne den 21 november 1944 i anslutning till Holmins inställelse till tjänstgöring förrättad sundhetsinspektion och dels den 23 november då Holmin sjukanmälde sig på grund av hjärtbesvär. Vid båda tillfällena undersöktes Holmin ytligt. Varken undersökningsresultatet eller det av Holmin företedda intyget föranledde regementsläkaren att sjukskriva honom eller att företaga annan förebyggande åtgärd.

I anledning av dödsfallet företog riksdagens militieombudsman utredning i ärendet för att konstatera i vad mån vederbörande regementsläkare gjort sig skyldig till försummelse i tjänsten. Av utlåtande, som militieombudsmannen inhämtat från medicinalstyrelsen, framgår att regementsläkaren enligt styrelsens uppfattning gjort sig skyldig till vissa försummelse vid handläggningen av Holmins fall. Medicinalstyrelsen beslöt i anledning härav erinra regementsläkaren om hans skyldigheter som militärläkare. Innan militieombudsmannens utredning av ärendet till fullo slutförts avled emellertid regementsläkaren i fråga den 17 april 1946, varför militieombudsmannen den 31 maj 1946 beslöt låta bero vid vad i saken förekommit.

Sedan Holmins efterlämnade änka, Lilly Holmin, hos riksförsäkringsanstalten gjort framställning om ersättning enligt 1927 års militärsättningsförfordning för sig och makarna Holmins båda barn, Sune Gunnar, född den 11 december 1937, och Inger Kristina, född den 13 november 1943, fann anstalten genom beslut den 19 januari 1945 dylik ersättning icke kunna utgivas, enär skälig anledning funnes att antaga att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Efter av Lilly Holmin anförda besvär fann försäkringsrådet genom utslag den 23 maj 1945 ej skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut.

Sedermera anvisades Lilly Holmin av riksdagens militieombudsman att hänvända sig till dödsboet efter den omnämnde regementsläkaren, därest hon ansåge sig berättigad till skadestånd för felaktigheter, som denne kunde ha låtit komma sig till last.

I skrivelse den 18 april 1947 har änkan Holmin anhållit, att skälig ersätt-

ning av statsmedel måtte beredas henne och barnen. Lilly Holmin har därvid framhållit bland annat att, med hänsyn till vad utredningen givit vid handen i fråga om regementsläkarens försumlighet, hon och hennes båda minderåriga barn rimligtvis syntes vara berättigade till gottgörelse för den förlust de lidit i försörjningshänseende. Då tillämpningen av militärsättningsförordningen vore sådan, att ersättning enligt denna författning ej ansåges kunna utgå i ett fall som detta, och då det ej skäligen syntes kunna begäras att hon och hennes barn skulle avvakta den ovissa utgången av en tidsödande process mot läkarens dödsbodelägare, anhölle hon om ersättning med belopp icke understigande vad som skulle ha utgått enligt militärsättningsförordningen.

Riksförsäkringsanstalten, som på begäran av försvarets civilförvaltning avgivit yttrande i ärendet den 16 maj 1947, har erinrat om att anstalten i utlåtande till Konungen den 21 april 1947 föreslagit, att anstalten måtte bemyndigas verkställa omprövning av ärenden rörande ersättning enligt 1927 års militärsättningsförordning för sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, där sjukdomen enligt numera tillämpade bedömningsprinciper kunde anses ådragen under militärtjänstgöring efter den 2 september 1939, och i samband därmed besluta om ersättning enligt grunderna i förordningen att utgå från och med den 1 juli 1946. Riksförsäkringsanstalten har emellertid ansett, att en sådan omprövning icke skulle giva vid handen, att ersättning i nu förevarande fall skulle utgå. Beträffande arten och storleken av den ersättning, som enligt 1927 års militärsättningsförordning kunnat utgå i anledning av Holmins död, har anstalten anfört i huvudsak följande.

Dödsboet skulle ha tillerkänts begravningshjälp med 400 kronor, varifrån emellertid skulle avräknats den begravningshjälp å 250 kronor, som militär myndighet syntes ha utgivit jämlikt kungl. brevet den 19 december 1941 om sjukvård åt värnpliktig under militärtjänstgöring i fredstid m. m. Vidare skulle livränta ha tillerkänts Holmins änka med 600 kronor för år räknat från dödsfallet, så länge hon levde ogift, och ett vart av Holmins barn med 400 kronor för år räknat från samma tidpunkt, tills barnet fyllt 16 år. Enligt gällande förordningar skulle dyrtidstillägg med 40 procent ha utgått å livräntorna till och med den 31 december 1948. Vidare skulle jämlikt 5 § förordningen den 29 juni 1946 angående provisorisk förbättring av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring vid förstärkt försvarsberedskap m. m., från och med den 1 juli 1946 ha utgått tillägg till änkan med 369 kronor och till ett vart av barnen med 246 kronor för år räknat.

Civilförvaltningen har i utlåtande den 18 juli 1947 anfört i huvudsak följande. Av den i ärendet verkställda utredningen framgår, att den i ärendet omnämnde, numera avlidne regementsläkaren gjort sig skyldig till vissa försummelser vid den av honom verkställda läkarundersökningen. Enligt sökandens uppgift ha emellertid delägarna i läkarens dödsbo, vari arvskitte redan ägt rum, avvisat av sökanden framställda krav på ekonomisk gottgörelse. Riksförsäkringsanstalten har visserligen i sitt beslut gjort gällande, att militärtjänstgöringen icke väsentligen bidragit till sjukdomens framträdande, vil-

ket beslut fastställts av försäkringsrådet, men å andra sidan har medicinalstyrelsen framhållit att, då obduktion icke skett, det icke vore möjligt uttala, huruvida en lindring i Holmins militärtjänstgöring skulle ha förekommit dödsfallet. Civilförvaltningen finner med hänsyn till vad i ärendet sålunda och i övrigt förekommit starka billighetsskäl tala för att Holmins efterlevande maka, som har två minderåriga barn och enligt föreliggande intyg är medellös, beredes ersättning som om 1927 års militärsättningsförordning varit tillämplig.

Statskontoret har i utlåtande den 12 september 1947 anfört, att omständigheterna i samband med Holmins dödsfall synas statskontoret sådana, att det enligt ämbetsverkets mening icke får anses uteslutet, att en ersättnings-talan mot kronan skulle komma att bifallas. Statskontoret finner sig därför i likhet med civilförvaltningen böra förorda, att hos riksdagen utverkas medgivande om ersättning åt Lilly Holmin och hennes barn som om 1927 års militärsättningsförordning varit tillämplig.

Departementschefen. I likhet med försvarets civilförvaltning och statskontoret finner jag mig böra förorda, att Lilly Holmin och barnen Holmin tillerkännas den ersättning, vartill de skulle ha varit berättigade, därest militärsättningsförordningen varit tillämplig i förevarande fall.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Lilly Holmin, så länge hon lever ogift, samt till vartdera av barnen Sune Gunnar och Inger Kristina Holmin, till dess det uppnått 16 års ålder, må från anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utbetalas den ersättning som skulle ha tillkommit dem, därest 1927 års militärsättningsförordning i förevarande fall varit tillämplig.

2:o.

Den 17 oktober 1944 inträffade å allmänna vägen Saxtorp—Dösjöbro en sammanstötning mellan en kronan tillhörig personbil och en cykel, å vilken fru Karin Persson, Vollsjö, färdades. Karin Persson, som är född den 6 april 1896, erhöll kroppsskador.

Det inträffade blev efter åtal mot föraren av kronans bil och mot Karin Person föremål för behandling vid Rönnebergs, Onsjö och Harjagers häradsrätt, varvid Karin Persson yrkade ersättning av kronan för förlo-rad arbetsförtjänst under tiden 17 oktober 1944—17 oktober 1945 med 1 480 kronor. Genom utslag den 17 maj 1945 biföll häradsrätten i princip berörda yrkande med förklaring emellertid att Karin Persson medverkat till sammanstötningen på sådant sätt att hon själv borde svara för två tredjedelar av de därvid uppkomna skadorna. Karin Persson förbehölls där-jämte rätt att framdeles i särskild rättegång föra den talan om ytterligare

ersättning för förlorad arbetsförtjänst, sveda och värk samt framtida men, vartill hon kunde finna sig befogad. Sedan Karin Persson besvärat sig fann hovrätten över Skåne och Blekinge genom utslag den 20 juli 1945 ej skäl göra ändring i häradsrättens utslag. Av Karin Persson gjord ansökning om tillstånd att fullfölja talan mot hovrättens utslag lämnades genom beslut den 24 januari 1946 av högsta domstolen utan bifall.

I anslutning till av riksförsäkringsanstalten verkställd utredning har sedermera till Karin Persson utbetalats ersättning för tiden till och med den 17 oktober 1947.

I skrivelse till advokattfiskalen vid försvarets civilförvaltning har Karin Persson genom ombud upptagit frågan om ersättning för tiden efter den 17 oktober 1947.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens tygavdelning*, vilka gemensamt handlagt förevarande ärende, ha i underdånig skrivelse den 23 december 1947 hänvisat till följande uttalanden beträffande Karin Persson av *riksförsäkringsanstalten* i skrivelse den 26 augusti 1947 till försvarets sjukvårdsförvaltning: »Riksförsäkringsanstalten anser sig icke för närvarande kunna göra något uttalande om i vad mån invaliditeten kan väntas bli bestående. Därest det ålegat anstalten att på grund av förevarande olycksfall utgiva ersättning, skulle anstalten ha fastställt livränta för tiden till och med den 17 oktober 1949. För prövning av frågan om fortsatt livränta för tiden därefter skulle anstalten ha införskaffat nytt läkarintyg.» — *Civilförvaltningen* och *tygavdelningen* ha vidare åberopat följande uttalanden av *försvarets skaderegleringsnämnd* i ett den 20 november 1947 dagtecknat yttrande: »I detta sammanhang uppkommer *dels* frågan om den skadades invaliditetsgrad, *dels* frågan, huruvida livsvarig livränta redan nu lämpligen kan och bör medgivas. I det förra hänseendet har nämnden efter prövning av föreliggande läkarintyg och yttrande från riksförsäkringsanstalten samt med hänsyn till, bland annat, den skadades även med bortseende från skadorna svaga hälsotillstånd stannat vid att uppskatta nedsättningen av den skadades arbetsförmåga till 66 $\frac{2}{3}$ % för tiden intill den 18 oktober 1947 samt 50 % för tid därefter. Nämnden anser övervägande skäl tala för, att livräntan göres livsvarig. Såsom skäl härför må bland annat framhållas den psykologiska betydelsen för den skadade av att ersättningsfrågan slutligt avgöres samt de kostnader och den tidsutdräkt, som skulle vara förbundna med förnyad utredning angående hälsotillståndet efter något eller några års förlopp. Den livsvariga livräntan, som enligt yrkande torde kunna beräknas med utgångspunkt från en årsinkomst av 1 480 kronor och i enlighet med domstolsutslaget bör utgå med till en tredjedel jämkat belopp, bör vidare, med hänsyn till den skadades ålder, vid 67 år reduceras med hälften.» — För egen del ha ämbetsverken anfört bl. a. följande. Av vad i ärendet förekommit framgår, att det i och för sig måste anses vara otvivelaktigt, att Karin Persson även i fortsättningen är berättigad till ersättning för förlorad arbetsförtjänst (= livränta). Ämbetsverken anse sig därvid böra ansluta sig till den uppfattning, åt vilken skaderegle-

ringsnämnden givit uttryck, framför allt på grund av de praktiska skäl, som tala för denna. Med hänsyn till de olika uppfattningar i frågan som uttalats av riksförsäkringsanstalten och skaderegleringsnämnden och då det, med hänsyn till det läge vari frågan numera kommit, synes vara tvevelaktigt, huruvida livräntefrågan för tiden efter den 17 oktober 1947 kan anses ha blivit prövad av domstol, finna sig ämbetsverken böra underställa frågan om fortsatt utbetalning av livränta åt Karin Persson Kungl. Maj:ts prövning. På grund härav ha ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* medgiva att till Karin Persson utbetalas ersättning för förlorad arbetsförtjänst för tiden till och med den 30 juni 1948 med 20 kronor 50 öre för månad i efterskott, *dels ock* föreslå riksdagen att tillerkänna Karin Persson livränta enligt angivna grunder för tiden från och med den 1 juli 1948.

Statskontoret har i ett den 13 februari 1948 avgivet utlåtande förklarat sig icke ha något att erinra mot bifall till vad försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning i ärendet hemställt. Enligt statskontorets mening torde, på sätt tidigare skett i liknande fall, föreskrift böra meddelas därom att å det tillstyrkta livräntebeloppet icke må åtnjutas sådan tilläggsförmån som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare.

Genom beslut den 5 mars 1948 har Kungl. Maj:t medgivit, att Karin Persson må beredas ersättning i förevarande avseende för tiden den 18 oktober 1947—den 30 juni 1948 med av ämbetsverken föreslaget belopp för månad. Kungl. Maj:t har tillika förklarat sig framdeles vilja meddela beslut i fråga om livränta för tiden efter den 1 juli 1948.

Departementschefen. Av utredningen i ärendet lär framgå, att Karin Persson lagligen är berättigad till livränta från kronan i anledning av den ifrågavarande olyckan. Livräntan torde såsom i ärendet föreslagits böra beräknas efter en årsinkomst av 1 480 kronor och en invaliditetsgrad av 50 %. Med hänsyn till Karin Perssons av domstolarna fastställda medvällande till olyckan synes livräntan böra reduceras till en tredjedel av vad eljest skolat utgå. I likhet med myndigheterna finner jag mig böra förorda, att livräntan göres livsvarig. I enlighet med gällande praxis torde livräntan till Karin Persson, som är född år 1896, efter det hon uppnått 67 års ålder böra nedsättas till hälften. På sätt tidigare skett i liknande fall torde föreskrift böra meddelas därom att å livräntebeloppet icke må åtnjutas sådan tilläggsförmån som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Karin Persson må från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. från och med den 1 juli 1948 utbetalas livsvarig livränta med 20 kronor 50 öre för månad till dess hon uppnått 67 års ålder samt därefter med halva

detta belopp, med iakttagande att å livräntebeloppet icke må åtnjutas sådan tilläggsförmån som eljest tillkommer pensionstagare.

3:o.

Under militära övningar den 28 september 1943 skadades dåvarande furiren vid Dalregementet Bengt Hugo Engelbrekt Sjölander, Ornäs, av ett briserande s. k. knallskott — avsett för markering av bombnedslag — med påföljd att högra handen måste amputeras och ersättas med protes.

Då Sjölander i strid mot utfärdade bestämmelser upptagit och med hjälp av sin vid tillfället närmast överordnade, dåvarande sergeanten, nuvarande fänriken i Norra skånska infanteriregementets reserv K. F. V. Sandberg, antänt knallskottet medan han höll det i handen, skedde på föranstaltande av arméförvaltningens tygavdelning utredning om olyckan vid regementskrigsrätten vid Dalregementet, varvid Sandberg ställdes under åtal. Enligt utslag av regementskrigsrätten den 18 februari 1947, vilket vunnit laga kraft, kunde Sandberg icke anses genom vårdslöshet eller försummelse ha varit vållande till den Sjölander åsamkade skadan. Ehuru vid sådant förhållande någon viss person icke synes kunna göras ansvarig för olyckshändelsen, torde denna dock i viss mån vara att tillskriva den omständigheten, att Sjölander erhållit endast bristfällig undervisning i handhavandet av knallskott och de därmed förenade riskerna. Det synes även kunna ifrågasättas om icke olyckan delvis berott på någon felaktighet hos knallskottet, varigenom detta exploderat för tidigt.

I anledning av olyckshändelsen har riksförsäkringsanstalten tillerkänt Sjölander livsvarig årlig livränta, beräknad efter en invaliditetsgrad av 60 % att utgå från och med den 30 april 1944 med ett belopp av 1 148 kronor för år till och med den 30 juni 1946 samt för tiden därefter med ett belopp av 1 738 kronor 40 öre. Dyrtidstillägg utgår icke å livräntan.

Genom ombud har Sjölander i skrivelse den 4 februari 1946 hos advokatfiskalen vid försvarets civilförvaltning framställt krav på ytterligare ersättning av kronan i anledning av skadan och därvid slutligen yrkat för sveda och värk 800 kronor, för lyte och framtida men 4 000 kronor samt för ombudsarvode 350 kronor ävensom livsvarig livränta från den 30 april 1944, beräknad efter en årlig arbetsförtjänst av 4 800 kronor och den av riksförsäkringsanstalten fastställda invaliditetsgraden 60 %.

Försvarets civilförvaltning och *arméförvaltningens tygavdelning*, vilka gemensamt handlagt ifrågavarande ärende, ha i en den 27 januari 1947 dagtecknad underdånig framställning anfört, bland annat, att ämbetsverken med hänsyn till föreliggande omständigheter, trots att det befunnits tveksamt huruvida icke visst medvållande från Sjölanders sida finge anses föreligga på grund av dennes underlåtenhet att iakttaga gällande säkerhetsföreskrifter, ansett övervägande skäl tala för att kronan är rättsligen skyldig utgiva ojämkat skadestånd till Sjölander. Ämbetsverken ha härvid avslutit sig till vad som anförts av *försvarets skaderegleringsnämnd*, som

den 20 december 1947 avgivit yttrande i ärendet. Ämbetsverken ha icke funnit anledning till erinran i fråga om den begärda livräntan och ombudsarvodet men ha i likhet med skaderegleringsnämnden ansett såsom skäligt för sveda och värk 600 kronor samt för framtida men 3 000 kronor. Civilförvaltningen och tygavdelningen ha därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte tillerkänna Sjölander ersättning enligt vad nu sagts, varvid livränta skulle utgå för tiden från och med den 1 maj 1944 intill den 1 juli 1948 med 2 880 kronor för år med avdrag för vad Sjölander för nämnda tid uppburit eller kan komma att uppbära i livränta från riksförsäkringsanstalten. Härjämte ha ämbetsverken hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för tiden från och med den 1 juli 1948 tillerkänna Sjölander årlig livränta enligt samma grunder.

Genom beslut den 27 februari 1948 medgav Kungl. Maj:t, att Sjölander skulle beredas engångsersättning i angivna avseenden med 3 950 kronor ävensom livränta för tiden intill den 1 juli 1948 i enlighet med av ämbetsverken föreslagna grunder, med iakttagande dock att å den sålunda bestämda livräntan icke skulle åtnjutas någon sådan tilläggsförmån som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare. Kungl. Maj:t förklarade sig tillika vilja framdeles meddela beslut i fråga om livränta åt Sjölander för tid efter den 1 juli 1948.

Departementschefen. I likhet med myndigheterna och skaderegleringsnämnden, finner jag, att Sjölander bör tillerkännas livränta med föreslaget belopp.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att på grund av ifrågavarande olycksfall till Bengt Hugo Engelbrekt Sjölander må från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. från och med den 1 juli 1948 utbetalas livsvarig årlig livränta med 2 880 kronor — dock med avdrag för vad Sjölander uppbär i livränta från riksförsäkringsanstalten, därå utgående dyrtidstillägg ej medräknat — med iakttagande av att å den sålunda bestämda livräntan icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1:o—3:o hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. Roswall.